

Simili in errore versantur, cum convicti, ac vi^a veritatis coacti, perspicua a perceptis volunt distinguere, & conantur ostendere, esse aliquid perspicui; verum illud quidem impressum in animo atque mente, neque tamen id percipi ac comprehendi posse. Quo enim modo perspicue dixeris album esse aliquid, cum possit accidere, ut id, quod nigrum sit, album esse videatur? aut quo modo ista aut perspicua dicemus, aut impressa subtiliter⁴², cum sit incertum, vere inaniterne mens moveatur? Ita neque color, neque corpus, nec veritas, nec argumentum, nec sensus, neque perspicuum ullum relinquitur.

Ex hoc illud his usu venire solet, ut, quidquid dixerint, a quibusdam interrogentur: Ergo istuc quidem percipis? Sed qui ita interrogant, ab his irridentur. Non enim urgent, ut coarguant, neminem ulla de re posse contendere, neque asseverare, sine aliqua ejus rei, quam sibi quisque placere dicit, certa & propria nota.

Quod est igitur istuc vestrum probabile? Nam si, quod cuique occurrit, & primo quasi adpectu probabile videtur, id confirmatur, quid eo levius? Sin ex circumspectione aliqua & accurata consideratione, quod visum sit, id se dicent sequi, tamen exitum non habebunt. Primum, quia his visis, inter quæ nihil interest, æqualiter omnibus abrogatur fides: deinde, cum dicant posse accidere sapienti, ut, cum omnia fecerit, diligentissimeque circumspexerit, existat aliquid, quod & verisimile videatur, & absit longissime a vero: quomodo, si⁴³ magna parte quidem (ut solent dicere) ad verum ipsum, aut quam proxime accedant, confidere sibi poterunt? Ut enim confidant, notum his esse debet inigne veri: quo obscuro & oppresso, quod tandem verum sibi videbuntur attingere? Quid autem tam absurde dici potest, quam cum ita loquuntur.

^a Man. Lamb. *judicio veritatis*
⁴² *Subtiliter*] Id est, *word λεπρς*, exacte, *ακριβως*. Impressa subtiliter animo oportet esse visa, ut sint perspicua, ex illorum sententia. *Quietus*.

⁴³ *Si magna parte*] Lambinus, *magnam partem*. Bene: & multa exempla Budeus in suis commentariis lingue Græcæ e libris Ci-

ceronis collegerat. Bene etiam legit idem Lambinus *obscurato*; sic enim recitat Capella in libro primo, & cum sequenti participio *oppresso* magis id convenit. *Faber*. Fal-sus est Pet. Faber, qui Martianum Capellam ita recitare tradit. *Legerem obscuro & oppresso*. Certe *obvni* & *opprimi* passim jungit Cicero. *Davifus*.

loquuntur, Est hoc quidem rei illius signum, ut argumentum, & ea re id sequor: sed fieri potest, ut id, quod significatur, aut falsum sit, aut nihil sit omnino?

XII. Sed de perceptione hæcenus. Si quis enim ea, quæ dicta sunt, labefactare velit, facile, etiam absentibus nobis, veritas se ipsa defendet. His satis cognitis, quæ jam explicata sunt, nunc de assensione atque approbatione, quam Græci *συγκατάθεσιν* vocant, pauca dicemus: non quo non latus locus sit; sed paulo ante jacta sunt fundamenta. Nam cum vim, quæ esset in sensibus, explicabamus, simul illud aperiebatur, comprehendi multa & percipi sensibus: quod fieri sine assensione non potest. Deinde cum inter inanimum & animal hoc maxime interfit, quod inanimum nihil agit, animal agit aliquid; (nihil enim agens ne cogitari quidem potest quale sit) aut ei sensus adimendus est: aut⁴⁴ ea, quæ est in nostra potestate sita, reddenda assensio. At vero animus quodam modo eripitur his, quos neque sentire, neque assentiri volunt. Ut enim necesse est, lancem in libra, ponderibus impositis, deprimi; sic animum perspicuis cedere. Nam, quo modo non potest animal ullum non appetere id, quod accommodatum ad naturam apparet: (Græci id *οικειον* appellant) sic non potest objectam rem perspicuam non approbare.

Quancquam, si illa, de quibus disputatum est, vera sunt, nihil attinet de assensione omnino loqui. Qui enim quid percipit, assentitur statim. Sed hæc etiam sequuntur, nec memoriam sine assensione posse constare, nec notitias rerum, nec artes: idque quod maximum est, ut sit aliquid in nostra potestate, in eo, qui rei nulli assentietur, non erit. Ubi igitur virtus, si nihil situm est in ipsis nobis? Maxime autem absurdum, vitia in ipsorum esse potestate, neque peccare quemquam, nisi assensione: hoc idem in virtute non esse, cujus omnis constantia & firmitas ex his rebus constat, quibus assensa est, & quas approbavit: omninoque ante videri aliquid, quam

D 2

⁴⁴ *Aut ea, quæ est in nostra sita potestate*] noher ait *necesse esse animum perspicuis cedere*, & non posse obiectam rem perspicuam non non est in nostra sita potestate; quia paulo post *approbare*. *Davifus*.

quam agamus, necesse est: eique, quod visum sit, assentiat^r *. Quare qui aut visum, aut assensum tollit, is omnem actionem tollit e vita.

XIII. Nunc ea videamus, quæ contra ab his disputari solent. Sed prius potestis totius eorum rationis quasi fundamenta cognoscere. Componunt igitur primum artem quandam de his, quæ visa dicimus: eorumque & vim & genera definiunt: in his, quale sit id, quod percipi & comprehendi possit: totidem verbis, quot Stoici. Deinde illa exponunt duo, quæ quasi contineant omnem hanc questionem: quæ ita videantur, ut etiam alia multa eodem modo videri possint, nec in his quidquam intersit, non posse eorum alia percipi; alia non percipi: nihil interesse autem, non modo si ex omni parte eisdem modi sint, sed etiam si discerni non possint. Quibus positis, unius argumenti conclusione tota ab his causa comprehenditur. Composita autem ea conclusio sic est: Eorum, quæ videntur, alia vera sunt, alia falsa: & quod falsum est, id percipi non potest: quod autem verum visum est, id omne tale est, ut eisdem modi falsum etiam possit videri. Et, quæ visa sunt ejusmodi, ut in iis nihil intersit, non potest accidere, ut eorum alia percipi possint, alia non possint. Nul- lum igitur est visum, quod percipi possit. Quæ autem sumunt, ut concludant id quod volunt: ex his duo sibi putant concedi: neque enim quisquam repugnat. Ea sunt hæc: *Quæ visa falsa sint, ea percipi non posse: & alterum, Inter quæ visa nihil intersit, ex his non posse alia talia esse, ut percipi possint, alia ut non possint.*

Reliqua vero multa & varia oratione defendunt. Quæ sunt item duo: unum, Eorum, quæ videantur, alia vera esse, alia falsa: alterum, Omne visum, quod sit a vero, tale esse, quale etiam a falso possit esse. Hæc duo proposita non prætervolant, sed ita dilatant, ut non mediocrem curam adhibeant & diligentiam. Dividunt enim in partes, & eas quidem magnas: primum in sensus: deinde in ea, quæ ducuntur a sen-

* Assentiat^r] Legit, assentiri, Lambinus: assentiamur, Gujeræ.

sensibus, & ab omni consuetudine, quam obscurari⁴⁵ volunt: tum perveniunt ad eam partem, ut ne ratione quidem & conjectura ulla res percipi possit.

Hæc autem universa concidunt etiam minutius. Ut enim de sensibus hesterni sermone vidistis, item faciunt de reliquis: in singulisque rebus, quas in minima dispartiant, volunt efficere, his omnibus, quæ visa sint, veris adjuncta esse falsa, quæ a veris nihil differant: ea cum talia sint, nihil posse comprehendi.

XIV. Hanc ego subtilitatem philosophia quidem dignissimam judico, sed ab eorum causa, qui ita differunt, remotissimam. Definitiones enim, & partitiones, & horum luminibus utens oratio, tum similitudines, dissimilitudinesque, & earum tenuis & acuta distinctio, fidentium est hominum, illa vera & firma & certa esse, quæ tutentur: non eorum, qui clament, nihilo magis vera illa esse, quam falsa. Quid enim agant, si, cum aliquid definierint, roget eos quispiam, num illa definitio possit in aliam rem transferri quamlibet. Si posse dixerint: quid tum dicere habeant, cur illa vera definitio sit? Si negaverint: fatendum sit, quoniam illa vera definitio transferri non possit in falsum, quod ea definitio explicetur, id percipi posse: quod minime illi volunt.

Eadem dici poterunt in omnibus partibus. Si enim dicent, ea, de quibus differunt, se dilucide perspicere, nec ulla communione visorum impediri: comprehendere ea se posse fatebuntur. Sin autem negabunt vera visa a falsis posse distinguere, qui poterunt longius progredi? Occurreret enim, sicut occursum est. Nam concludi argumentum non potest, nisi his, quæ ad concludendum sumpta erunt, ita probatis, ut falsa ejusdem modi nulla possint esse. Ergo si, rebus comprehensis & perceptis, nisi & progressa ratio hoc efficiet, nihil posse comprehendi: quid potest reperiri, quod ipsum sibi repugnet

⁴⁵ Quam obscurari volunt] Hanc lectionem academici, sensus reliquaque, quæ memorat Cicero, rebus percipiendis esse parum idonea. Id quibus rationibus effecerint, docebit Sextus Empiricus Pyrrhonianum Hypotypos. lib. I. cap. 14. Dru.

pugnēt magis? Cumque ⁴⁶ ipsa natura accuratæ orationis hoc profiteatur, se aliquid patefacturam, quod non appareat, & quo id facilius assequatur, adhibituram & sensus, & ea quæ perspicua sint: qualis est istorum oratio, qui omnia non tam esse, quam videri volunt?

Maxime autem vincuntur, cum hæc duo pro congruentibus sumunt, tam vehementer repugnantia: primum, esse quædam falsa visa, quod cum volunt, declarant quædam esse vera: deinde, inter falsa visa & vera nihil interesse. At primum sumpteras, tanquam interesset. Ita priori posterius, posteriori superius non jungitur.

Sed progrediamur longius, & ita agamus, ut nihil nobis assentari esse videatur: quæque ab his dicuntur, sic persequamur, ut nihil in præteritis relinquamus. Primum igitur perspicuitas illa, quam diximus, satis magnam habet vim, ut ipsa per sese ea, quæ sint, nobis, ita ut sint, indicet. Sed tamen, ut maneamus in perspicuis firmiter & constantius, majore quadam opus est vel arte vel diligentia, ne ab iis, quæ clara sint ipsa per sese, quasi præstigiis quibusdam & captationibus depellamur. Nam, qui voluit subvenire erroribus Epicuri: iis, qui videntur conturbare veri cognitionem, dixitque sapientis esse opinionem ⁴⁷ a perspicuitate sejungere: nihil fecit. Ipsi enim opinionis errorem nullo modo sustulit.

XV. Quamobrem cum duæ causæ perspicuis & evidentibus rebus adverſentur: auxilia totidem sunt contra comparanda. Adverſatur enim primum, quod parum defigunt animos & in-

⁴⁶ Cumque ipsa natura accuratæ orationis hoc profiteatur. Legendum videtur potius, rationis. Vocavit enim paulo ante argumentum: nec nullus est qui nesciat, rationem a Cicero sæpe usurpari pro argumento. Postulat. Neque hic mutandum est quicquam: est enim hæc oratio nihil quam *εὐκταγμένη*, ut ab Aristotele definitur, & explicatur etiam a Gellio in lib. xv. cap. 26. Aristoteles; inquit ille, quid Syllogismus esse his verbis definitur: *ἀπό τῶν ἐπιτεταγμένων τῶν κειμένων ἐκ ἀδύναμις συνδυασμῶν τῶν κειμένων*. Eius definitionis non videtur habere incommode interpretatio facta hoc modo: Syllogismus est oratio, in qua consensu quibusdam

& concessis, aliud quid, quam que concessa sunt, per ea, que concessa sunt, necessariis conficitur. Sic Gellius hic veritatem *ἀπό τῶν ἐπιτεταγμένων*, etiam cum eandem illam definitionem exponeret: recte scilicet, ut hic Cicero. Quam enim in aliam rem definitio hæc a Cicero facta conveniat? Faber.

⁴⁷ Opinionem a perspicuitate sejungere. Censuit Epicurus, sensus nunquam non veraces esse, cum perspicuitate nitantur; opiniones vero, quæ sunt nostra de visis judicia, nonnunquam veras, nonnunquam falsas fuerunt. Sextus Empiricus adverst. Marthem: lib. vii. §. 203. & 210. Vide & Laertium, lib. xi. §. 31. 34. Davist.

tendunt in ea, quæ perspicua sunt, ut, quanta luce ea circumfusa sunt, possint agnoscere: alterum est, quod fallacibus & captiosis interrogationibus circumscripti atque decepti quidam, cum eas dissolvere non possunt, desciscunt a veritate. Oportet igitur & ea, quæ pro perspicuitate responderi possunt, in promptu habere, de quibus jam diximus: & esse armatos, ut occurrere possimus interrogationibus eorum, captionesque discutere. Quod deinceps facere constitui.

Exponam igitur generatim argumenta eorum, quoniam ipsi etiam illa solent non confuse loqui. Primum conantur ostendere, multa posse videri esse, quæ omnino nulla sunt, cum animi ⁴⁸ inaniter moveantur eodem modo rebus iis, quæ nulla sint, ut iis, quæ sint. Nam cum dicatis, inquit, visa quædam mitti a deo, velut ea, quæ in somniis videntur, quæque oraculis, auspiciis, extis declarentur: (hæc enim ajunt probari a Stoicis, quos contra disputant) quarunt, quoniam modo, falsa visa quæ sint, ea deus efficere possit probabilia: quæ autem plane proxime ad verum accedant, efficere non possit? aut, si ea quoque possit, cur illa non possit, quæ perdifficiliter, internoscantur tamen? & si hæc, cur non inter quæ nihil sit omnino?

Deinde, cum mens moveatur ipsa per sese, ut & ea declarentur, quæ cogitatione depingimus, & ea, quæ vel furiosis, vel dormientibus videntur; nonne, inquit, verisimile sit, sic etiam mentem moveri, ut non modo non internoscat, vera illa visa sint; anne falsa, sed ut in his nihil intersit omnino? ut, si qui tremere & exalbescere, vel ipsi per se motu mentis aliquo, vel objecta terribili re extrinsecus, nihil ut esset qui distingueretur tremor ille & pallor, neque ut quidquam interesset inter intestinum & oblatum.

Postremo, si nulla visa sunt probabilia, quæ falsa sint, a-

⁴⁸ Animi inaniter moveantur eodem modo rebus iis, quæ nulla sint, ut iis quæ sint. Walkero nostro delenda videtur vox *inani-* ter; ut enim animi *inani-*ter moveantur rebus iis, quæ nulla sint; vere tamen moveantur iis rebus, quæ sint. Supra cap. 11. Cum sit incertum, vere inaniterne moveantur. Vi-

de sic & cap. 16. ac lib. I. N. D. cap. 38. Et recte quidem vir eruditus illi voci licem mover. Nescio tamen an non iuranda potius quam delenda sit: ad me enim quod attinet, legerim, *animi* frequenter *moveantur* &c. *idem*.

lia ratio est. Sin autem sunt: cur non etiam quæ non facile internoscantur? cur ⁴⁹ non ut plane nihil intersit? præsertim cum ipsi dicatis, sapientem in furore sustinere se ab omni assensu, quia nulla in visis distinctio appareat.

XVI. Ad has omnes visiones inanes Antiochus quidem & permulta dicebat, & erat de hac una re unius diei disputatio. Mihi autem non idem faciendum puto: sed ipsa capita dicenda. Et primum quidem hoc reprehendendum, quod captiosissimo genere interrogationis utuntur: quod genus minime in philosophia probari solet. Cum aliquid minutatim & gradatim additur aut demitur, *sortitas* hos vocant, quia acervum efficiunt uno addito grano. Vitiosum sane & captiosum genus. Sic enim ascenditis: Si tale visum objectum est a deo dormienti, ut probabile sit, cur non etiam ut valde verisimile? cur deinde non, ut difficiliter a vero internoscatur? deinde, ut ne internoscatur quidem? postremo ut nihil inter hoc & illud intersit? Huc si perveneris, me tibi primum quidque concedente, meum vitium fuerit. Sin ipse tua sponte processeris, tuum.

Quis enim tibi dederit, aut omnia deum posse; aut ita facturum esse, si possit? Quomodo autem sumis, ut, si quid cui simile esse possit, sequatur, ut etiam internosci difficiliter possit? deinde, ut ne internosci quidem? postremo, ut idem fit? Ut, si lupi canibus similes: eisdem dices ad extremum. Et quidem honestis similia sunt quædam non honesta, & bonis non bona, & artificiosis minime artificiosa. Quid dubitamus igitur affirmare nihil inter hæc interesse? Ne repugnantia quidem videmus? Nihil est enim, quod de suo genere in aliud genus transferri possit. At si efficeretur, ut inter visa differentium generum nihil interesset: reperirentur quæ & in suo genere essent, & in alieno. Quod fieri qui potest?

Omnium deinde inanium visorum una depulso est, five illa

⁴⁹ Cur non ut plane nihil intersit? Locus obscurior non attendenti ob particulam *ut*. Cuius tamen in ea significatione Ciceroni usus est frequentissimus. *Ut nihil intersit*, valet etiam *nihil intersit*. Dicatur plenius,

ut concedamus nihil interesse. Confer sequentia; & quæ annoto ad illa verba, *Ut sibi fiat & ova ovorum, & apes apum simillima*, qui locus item immerito correctus est. *Faber*.

la cogitatione informantur, quod fieri solere concedimus; five in quiete, five per vinum, five per insaniam. Nam ab omnibus ejusdem modi visis perspicuitatem, quam mordicus tenere debemus, abesse dicemus. Quis enim, cum sibi fingit aliquid & cogitatione depingit, non, simul ⁵⁰ ac se ipse commovit atque ad se revocavit, sentit quid intersit inter perspicua & inania? Eadem ratio est somniorum. Num censes Ennium; cum in hortis cum Ser. Galba, vicino suo, ambulavisset, dixisse, Visus sum mihi cum Galba ambulare? At, cum somniavit, ita narravit:

⁵¹ *Visus Homerus adesse poeta.*

Idemque in Epicharmo:

Nam videbar somniare me ego esse mortuum.

Itaque, simul ut experrecti sumus, visa illa contemnimus: neque ita habemus, ut ea, quæ in foro gessimus.

XVII. At enim dum videntur, eadem est in somniis species ⁵² eorum, quæ vigilantes videmus. Plurimum interest. Sed id omitamus. Illud enim dicimus, non eandem esse vim neque integritatem dormientium & vigilantium, nec mente, nec sensu. Ne vinolenti quidem quæ faciunt, eadem approbatione faciunt, qua sobrii: dubitant, hæsitant, revocant se interdum, iisque, quæ videntur, imbecillius assentiuntur: cumque edormiverunt, illa visa quam levia fuerint intelligunt. Quod idem contingit insanis; ut & incipientes furere sentiant, & dicant, aliquid, quod non sit, id videri sibi: & cum relaxentur, sentiant, atque illa dicant Alcmaeonis:

Sed mihi neuiquam cor consensit cum oculorum adpectu.

At enim ipse sapiens sustinet se in furore, ne approbet falsa pro veris. Et alias quidem sæpe, si aut in sensibus ipsius

Tom. II.

E est

⁵⁰ Simul ac se ipse commovit? Proverbium tritum sermone ipse in lib. III. de Oratore sic extulit, *Facilius est currentem incitare, quam commovere languentem*. Ductum etiam videri potest ex ritu commovendi facra bellis indicendis, de quo legendus tibi Servius ad illud Maronis, *Æneid. VII. Cum prima movent in prælia Mævem*. Idem.

⁵¹ *Visus Homerus adesse poeta*? Lucretius 1. 121.

Est prætoræ tamen esse Acherusia templum Ennio æternis exponit versibus, edens; Unde sibi exortam semper florentis Homeri

Commemorat speciem &c. Vide & Somn. Scip. cap. 1. *Dævisus*. ⁵² *Species ac eorum*? Sensui profus necessaria est vox media; quam nos ea de causa reposuimus. Idem.

est aliqua forte gravitas, aut tarditas, aut obscuriora sunt quæ videntur, aut a perspicendo temporis brevitate excluditur. Quanquam totum hoc, sapientem aliquando sustinere assensionem, contra vos est. Si enim inter visa nihil interesset, aut semper sustineret, aut nunquam. Sed ex hoc genere toto perspicere potest levitas orationis eorum, qui omnia cupiant confundere. Quærimus gravitatis, constantiæ, firmitatis, sapientiæ iudicium: utimur exemplis somniantium, furiosorum, ebriosorum. Illud attendamus in hoc omni genere, quam inconsistentem loquamur. Non enim proferremus vino aut somno oppressos, aut mente captos, tam absurde, ut tum dicere mus interesse inter vigilantium visa, & sobriorum, & sanorum, & eorum, qui essent aliter affecti: tum nihil interesse.

Ne hoc quidem cernunt, omnia se reddere incerta, quod nolunt. Ea dico incerta, quæ ἀδηλα Græci. Si enim res se ita habeant, ut nihil intersit, utrum ita cui videatur, ut insano, an sano: cui possit exploratum esse de sua sanitate? Quod velle efficere, non mediocris insaniam est.

Similitudines vero aut geminorum, aut signorum annulis impressorum, pueriliter coniectantur. Quis enim nostrum similitudines negat esse, cum eæ plurimis in rebus appareant? Sed, si satis est ad tollendam cognitionem, similia esse multa multorum: cur eo non estis contenti, præsertim concedentibus nobis? & cur id potius contenditis, quod rerum natura non patitur, ut non suo quidque genere sit tale, quale est? nec sit in duobus aut pluribus nulla re differens ulla communitas? ut sibi sint & ova ovorum, & apes apium simillimæ. Quid pugnas igitur? aut quid tibi vis in geminis? conceditur enim similes esse: quo contentus esse poteras. Tu autem vis eisdem plane esse; non similes: quod fieri nullo modo potest.

Dein confugis ad phycos eos, qui maxime in Academia irridentur: a quibus ne tu quidem jam te abstinebis: & ais Democritum⁵³ dicere, innumerabiles esse mundos, & quidem sic quosdam inter se non solum similes, sed undique

⁵³ Democritum dicere, innumerabiles esse mundos. De hac Democriti sententia videtur possint Reg. Menagius ad Laertii, ix. 44.

& Jac. Perizonius ad Eliani Var. Hist. ix. 29. Idem.

perfecte & absolute ita pares, ut inter eos nihil prorsus intersit, & eos quidem innumerabiles: itemque homines. Deinde postulas, ut, si mundus ita sit par alteri mundo, ut inter eos ne minimum quidem intersit, concedatur tibi, ut in hoc quoque nostro mundo aliquid alicui sic par sit, ut nihil differat, nihil intersit. Cur enim, inquires, cum ex illis individuis, unde omnia Democritus gigni affirmat, in reliquis mundis, & in his quidem innumerabilibus, innumerabiles Q. Lutatii Catuli non modo possint esse, sed etiam sint, in hoc tanto mundo Catulus alter non possit effici?

XVIII. Primum quidem me ad Democritum vocas, cui non assentior: potiusque refellam, propter id, quod dilucide docetur a politioribus phycis, singularum rerum singulas proprietates esse. Fac enim antiquos illos Servilios, qui gemini fuerunt, tam similes quam dicuntur: num censet etiam eisdem fuisse? Non cognoscebantur foris, at domi: non ab alienis, at a suis. An non videmus, hoc usu venire, ut quos nunquam putassemus a nobis internosci posse, eos, consuetudine adhibita, tam facile internosceremus, uti ne minimum quidem similes esse viderentur?

Hic pugnes licet, non repugnabo: quin etiam concedam, illum ipsum sapientem, de quo omnis hic sermo est, cum ei res similes occurrant, quas non habeat denotatas, retenturum assensum; nec unquam ulli viso assensurum, nisi quod tale fuerit, quale falsum esse non possit. Sed ad cæteras res habet quandam artem, qua vera a falsis possit distinguere: & ad similitudines istas usus adhibendus est. Ut mater geminos internoscit consuetudine oculorum: sic tu internosces, si affueris. Videtne, ut in proverbio sit ovorum inter se similitudo? tamen hoc accepimus, Deli fuisse complures (salvis rebus illis) qui gallinas alere permultas quæstus causa solebant: hi cum ovum inspexerant, quæ id gallina peperisset, dicere solebant. Neque id est contra nos: nam nobis satis est ova illa * internoscere. Nihil enim⁵⁴ magis assentiri potest

E 2 hoc

* Lamb. internoscere licere. At enim nihil minus assentiri potest.

⁵⁴ Nihil enim magis assentiri potest hoc illud esse, quam si inter illa omnino nihil interser.

hoc illud esse, quam si inter illa omnino nihil interesset. Habeo enim regulam, ut talia visa vera iudicem, qualia falsa esse non possint. Ab hac mihi non licet transversum, ut ajunt, digitum discedere, ne confundam omnia. Veri enim & falsi non modo cognitio, sed & natura tollitur, si nihil erit, quod intersit. Ut etiam illud absurdum sit, quod interdum soletis dicere, cum visa in animos imprimantur, non vos id dicere, inter ipsas impressiones nihil interesse, sed inter species & quasdam formas eorum. Quasi vero non specie visa iudicentur: quæ fidem nullam habebunt, sublata veri & falsi nota.

Illud vero perabsurdum, quod dicitis probabilia vos sequi, si re nulla impediamini. Primum qui potestis non impediri, cum a veris falsa non distent? Deinde quod iudicium est veri, cum sit commune falsi? Ex his illa necessario nata est ἐποχή, id est assensionis retentio: in qua melius sibi constitit Arcefilas, si vera sunt quæ de Carneade nonnulli existimant. Si enim percipi nihil potest, quod utrique visum est: tollendus assensus est. Quid enim est tam futile, quam quidquam approbare non cognitum? Carneadem autem heri audiebamus, solitum esse delabi interdum, ut diceret, opinaturum, id est, peccaturum esse sapientem. Mihi porro non tam certum est, esse aliquid, quod comprehendi possit, de quo jam nimium etiam diu disputo, quam sapientem nihil opinari, id est, nunquam assentiri rei vel falsæ vel incognitæ.

Restat illud, quod dicunt, veri inveniendi causa contra omnia dici oportere & pro omnibus. Volo igitur videre, quid in-

vesset. Habeo enim regulam] Verba inculcare aut mutare, ut mutavit hic Lambinus, satis tutum non arbitror. Si quid ausum affirmare, tantum pro posse legam potes; & distinguam sic, Nihil enim magis assentiri potes, hoc illud esse, quam si inter illa omnino nihil interesset? Habeo enim hæc, quia sentio dialogisimum esse, in quo responsio illa, Habeo enim regulam, postulat, ut in prior parte legatur potes. Academicus inducitur qui Lucullo hæc dicenti, Nobis satis est ora illa interserere, referat Nihil enim: quasi

responderet. Nihil est, aut nihil est profecto: quomodo ille apud Terentium in Adelphis, Quid ajunt? quid confes? nihil enim. Deinde item sibi Lucullus objicit etiam, quod Academicum questurum sciat, Magis assentiri potes &c. Ipse responderet, Habeo enim regulam. Significare autem vult eujusmodi anthyphora non magis assentiri posse Lucullum hoc ovum scilicet esse illud ovum quod se dicat nosse, quam si inest illa omnino nihil interesset. Eber.

invenerint. Non solemus⁵⁵, inquit, ostendere. Quæ sunt tandem ista mysteria? aut cur celatis, quasi turpe aliquid, sententiam vestram? Ut, qui audient, inquit, ratione potius quam auctoritate ducantur. Quid si utrumque? num pejus est? Unum tamen illud non celant, nihil esse, quod percipi possit. An in eo auctoritas nihil obeft? mihi quidem videtur vel plurimum. Quis enim ista tam aperte perspicueque & perversa, & falsa secutus esset, nisi tanta in Arcefila, multo etiam major in Carneade & copia rerum & dicendi vis fuisset?

XIX. Hæc Antiochus fere & Alexandria tum, & multis annis post, multo etiam asseverantius in Syria, cum esset mecum, paulo ante quam esset mortuus. Sed jam confirmata causa, te, hominem amicissimum, (me autem appellabat) & aliquot annis minorem natu, non dubitabo monere: Tunc, cum tantis laudibus philosophiam extuleris, Hortensiumque nostrum dissentientem commoveris, eam philosophiam sequere, quæ confundit vera cum falsis, spoliat nos iudicio, privat approbatione, omnibus orbat sensibus? Et Cimmericis⁵⁶ quidem, quibus adspæctum solis five deus aliquis, five natura ademerat, five ejus loci, quem incolebant, situs, ignes tamen aderant, quorum illis uti lumine licebat. Isti autem, quos tu probas, tantis offusis tenebris, ne scintillam quidem ullam nobis ad adspiciendum reliquerunt. Quos si sequamur, iis vinculis simus adstricti, ut nos commovere nequeamus: sublata enim assensione omnem & motum animorum, & actionem rerum sustulerunt: quod non modo recte fieri, sed omnino fieri non potest. Provide etiam, ne uni tibi istam sententiam minime liceat defendere. An tu, cum res occultissimas aperueris, in lucemque protuleris, juratusque dixeris,

⁵⁵ Non solemus, inquit, ostendere] Augustinus contra Acad. lib. III. cap. 20. Cicero ait illis (Academicis) morem fuisse occultandi sententiam suam, nec eam cuiquam nisi qui

scitum ad sanctitatem usque visisset, aperire consuevit. Vide & cap. 17. & lib. II. cap. 13. Attamen Carneades natu sibi Epictetum dicitur de re parati videri, ipse re tunc hæc; de quibus vide Def. Erasimum in Adag. Idem

ἐπιπέσει δὲ ἀποπέσει ἢ ἀπὸ τοῦ τοῦ ἐπιπέσει τοῦ ἀποπέσει. Hoc testatur Numenius apud Eusebium Præp. Evang. lib. XIV. cap. 8. Dicitur

⁵⁶ Et Cimmericis quidem, quibus adspæctum solis &c.] Est ab Homero Odyss. A. 14. Hinc in proverbio feruntur Cimmerici tenentibus de re parati videri, ipse re tunc hæc; de quibus vide Def. Erasimum in Adag. Idem

ea ⁵⁷ te comperisse : quod mihi quoque licebat , qui ex te illa cognoveram : negabis esse ullam rem , quæ cognosci , comprehendi , percipi possit ? Vide , quæso , etiam atque etiam , ne illarum quoque rerum pulcherrimarum a te ipso mi-
nuatur auctoritas .

Quæ cum dixisset ille , finem fecit . Hortensius autem vehementer admirans , quod quidem perpetuo Lucullo loquente fecerat , ut etiam manus sæpe tolleret : nec miram ; nam nunquam arbitrator contra Academiam dictum esse subtilius : me quoque , jocansne , an ita sentiens (non enim satis intelligebam) cœpit hortari , ut sententia desisterem .

Tum mihi Catulus , Si te , inquit , Luculli oratio flexit , quæ est habita memoriter , accurate , copiose , taceo ; neque te , quo minus , si tibi ita videatur , sententiam mutes , deterrendum puto . Illud vero non censuerim , ut ejus auctoritate moveare . Tantum enim te non monuit , inquit aridens , ut caveres , ne quis improbus tribunus plebis , quorum vides quanta copia semper futura sit , arriperet te , & in concione quæreret , qui tibi constares , cum idem negares quidquam certi posse reperiri , idem te comperisse dixisses . Hoc , quæso , ne te terreat . De causa autem ipsa malim quidem te ab hoc dissentire . Sin cesseris , non magnopere mirabor . Memini enim Antiochum ipsum , cum annos multos talia sensisset , simul ac visum sit , sententia destitisse . Hæc cum dixisset Catulus : me omnes intueri .

XX. Tum ego non minus commotus , quam soleo in causis majoribus , hujusmodi quadam oratione sum exorsus : Me , Catule , oratio Luculli de ipsa re ita movit , ut docti hominis , & copiosi , & parati , & nihil prætereuntis eorum , quæ pro illa causa dici possent ; non tamen ut ei respondere posse diffiderem . Auctoritas autem tanta plane me movebat , nisi tu opposuisses non minorem tuam . Aggrediar igitur , si pauca ante quasi de fama mea dixero .

Ego enim , si aut ostentatione aliqua adductus , aut studio certandi , ad hanc potissimum philosophiam me applicavi ;
non

57 *Es te comperisse*] Te comperisse conjurationem Cutilinariam . Lambin.

non modo stultitiam meam , sed etiam mores & naturam condemnandam puto . Nam , si in minimis rebus pertinacia reprehenditur , calumnia etiam coercetur : ego de omni statu consilioque totius vitæ aut certare cum aliis pugnaciter , aut frustrari cum aliis , tum etiam me ipsum velim ? Itaque , nisi ineptum putarem , in tali disputatione id facere , quod cum ⁵⁸ de republica disceptatur , fieri interdum solet : jurarem per Jovem deosque penates , me & ardere studio veri repertiendi , & ea sentire , quæ dicerem . Qui enim possum non capere verum invenire , cum gaudeam , si simile veri quid invenerim ? Sed , ut hoc pulcherrimum esse judicem , vera videre , sic , pro veris probare falsa , turpissimum est . Nec tamen ego is sum , qui nihil unquam falsi approbem ; qui nunquam assentiar , qui nihil opinor : sed quarimus de sapiente . Ego vero ipse & magnus quidem sum opinator , (non enim sum sapiens) & meas cogitationes sic dirigo , non ad illam parvulam Cynosuram ,

Quæ fidunt duce nocturna Phœnices in alto ,

ut ait Aratus , eoque directius gubernant , quod eam tenent ,

Quæ cursu interiore brevi convertitur orbe :

sed ad Helicem & clarissimos Septentriones , id est , rationes has , latiore specie , non ad tenue elimatas . Eo fit , ut errem & vager latius . Sed non de me , ut dixi , sed de sapiente quæratur . Visa enim ista cum acriter mentem solumve pepulerunt , accipio , hisque interdum etiam assentior , nec percipio tamen : nihil enim arbitrator posse percipi . Non sum sapiens : itaque visis cedo , neque possum resistere . Sapientis autem hanc censet Arcefilas vim esse maximam , Zenoni assentiens , cavere ne capiatur : ne fallatur , videre . Nihil est enim ab ea cogitatione , quam habemus de gravitate sapientis , errore , levitate , temeritate disjunctius .

Quid igitur loquar de firmitate sapientis ? quem quidem nihil opinari tu quoque , Luculle , concedis . Quod quoniam a te probatur , (ut præpostere tecum agam , mox referam me
ad

58. *Cum de Rep. disceptatur , fieri interdum solet*] Respicere videtur ad id jusjurandum , quo post sententias distas interdum adigebantur senatores : jurabant enim , E publica esse quod censuissent . Vide Briffoniam Form. lib. II. pag. 226. *Devijur.*

ad ordinem) hæc primum conclusio quam habeat vim, considera.

XXI. Si ulli rei sapiens assentietur unquam, aliquando etiam opinabitur: nulli igitur rei assentietur. Hanc conclusionem Arcefilas probat: confirmabat enim & primum, & secundum. Carneades⁵⁹ nonnunquam secundum illud dabat, assentiri aliquando. Ita sequebatur etiam opinari: quod tu non vis, & recte, ut mihi videris. Sed illud primum, sapientem, si assensurus esset, etiam opinaturum, falsum esse & Stoici dicunt, & eorum adstipulator Antiochus. Possent enim eum falsa a veris, & quæ non possunt percipi, ab iis, quæ possunt, distinguere. Nobis autem primum, etiam si quid percipi possit, tamen ipsa consuetudo assentiendi periculosa esse videtur & lubrica.

Quamobrem cum tam vitiosum esse constet, assentiri quidquam aut falsum aut incognitum, sustinenda est potius omnis assensio, ne præcipitet, si temere processerit. Ita enim finitima sunt falsa veris, eaque quæ percipi possunt, (si modo

⁵⁹ Carneades nonnunquam secundum illud dabat. Secundum conclusionis modus, ut vidisti descriptum in Topicis, hic plenus est. Si ulli rei sapiens assentietur unquam, aliquando etiam opinabitur: nunquam autem opinabitur: nulli igitur rei assentietur. His verbis porro primum & secundum Stoici solent uti in his conclusionum modis, quos in eodem libro illo exponit tam accurate Cicero, & Chryppus apud Diogenem in Zenone, & alii multi. Græci vocant *ἀρχαίον* & *πρώτον* primam partem connexi, ut secundam *ἐπιπλέον* aut *ἄλλοι*, aut *ἐπιπλέον*, quæ Cicero nunc antecedens & consequens, nunc primum & secundum, nunc primum & extremum, eisdem quibus illi verbis exprimit. Hic tamen vocat *primum*, primam summptionem, id est totum connexum, ut etiam paulo post, cum dicit, Sed illud primum, sapientem, si assensurus esset, etiam opinaturum: secundum autem ut Græci, quod erat potretum in connexo, Nunquam autem opinabitur: quæ est etiam secunda sumptio in hac conclusione rationis. Jam Arcefilæ ratio tota est peracilis. Is probabat conclusionem, id est *ἀσθενήσαντα*, ut etiam in lib. III. de Finibus conclusionis rationis potretum partem illam sic vocat: Duorum au-

tem, inquit, e quibus esset conclusio est. (Hoc dixi quod sapientissime conclusionem rationis vocat, quam Græci *ἐπιπλέον*, aut *ἐπιπλέον*) Conclusionem igitur hæc probat hoc ipso quod summptiones duas, ex quibus ea efficitur, confirmat, id est, quasi *ἐπιπλέον*, sua sententia comprobatur, aut adeo confirmat rationibus allatis. In hoc autem convenit Arcefilæ cum Zenone, qui primus omnium philosophorum statuit sapientem nihil opinaturum. De Carneade res est item facillima: nonnunquam probabat secundum: id erat, Sapiens autem nunquam opinabitur. Nonnunquam dicit, quia nonnunquam contrariam sententiam probabat, ut supra dixit: Carneadem autem etiam veri audiebamus solitum esse delabi interdum, ut diceret opinaturum esse sapientem. Et paulo ante eum locum de assensione. In qua melius, inquit, sibi constitit Arcefilas, si vera sunt quæ de Carneade nonnulli existimant. Vides igitur Carneades quid hic probaret, & quomodo: vel potius quid simularet se probare. Id enim dicit infra Cicero se putare magis ab illo disputatum, quam probatum, atque in eo se Clitomachus auctorem sequi. Faber.

a Lamb. non possunt, sic quæ percipi possunt

ea sunt quadam: jam enim videbimus) ut tamen⁶⁰ in præcipitem locum non debeat se sapiens committere. Sin autem⁶¹, omnino nihil esse quod percipi possit, a me sumptero, & quod tu mihi das, accepero, sapientem nihil opinari: effectum illud erit, sapientem assensus omnes cohibiturum: ut tibi videndum sit, idne malis, an aliquid opinaturum esse sapientem. Neutrum, inquit, illorum. Nitamur igitur, nihil posse percipi. Etenim de eo omnis est controversia.

XXII. Sed prius pauca cum Antiocho, qui hæc ipsa, quæ a me defenduntur, & didicit apud Philonem tam diu, ut constaret diutius didicisse neminem, & scripsit de his rebus acutissime, & idem hæc non acrius accusavit in senectute, quam antea defenditaverat. Quamvis igitur fuerit acutus, ut fuit: tamen inconstantia levatur auctoritas. Quis enim iste dies illuxerit, quæro, qui illi ostenderit eam, quam multos annos esse negavisset, veri & falsi notam. Excogitavit aliquid? eadem dicit, quæ Stoici. Penituit cum illa sensisse? cur non se transtulit ad alios, & maxime ad Stoicos? eorum enim erat propria ista^b dissensio. Quid? eum Mnesarchi poenitebat? quid? Dardani? qui erant Athenis tum principes Stoicorum. Nunquam a Philone discessit, nisi posteaquam ipse cœpit, qui se audirent, habere.

Unde autem subito vetus Academia revocata est? Nominis dignitatem videtur, cum a re ipsa dissciceret, retinere voluisse. Quod erant qui illum gloriæ causa facere dicerent: sperare etiam fore, ut ii, qui se sequerentur, Antiochii vocarentur. Mihi autem magis videtur non potuisse sustinere concursum omnium philosophorum. Etenim de cæteris sunt inter illos nonnulla communia: hæc Academicorum est una sententia, quam reliquorum philosophorum nemo probet. Itaque cessit: & ut ii, qui nisi sub nube solem non ferunt; i-

Tom. II.

F

tem

⁶⁰ Ut tamen in præcipitem locum] Legendum est, ut in tam præcipitem locum. Atque hanc emendationem & adjuvant codices Mss. & libentius amplecter, quod Guidoni Fabri Pibracis, patrono regio, venerat etiam ante in mentem. Lamb.

^b Man. Lamb. defensio

⁶¹ Sin autem omnino nihil esse quod per-

tem ille, cum astuaret, veterum, ut Manianorum⁶², sic Academicorum umbram secutus est.

Quoque solebat uti argumento tum, cum ei placebat nihil posse percipi, cum quæreret, Dionysius ille Heraclotes utrum comprehendisset certa illa nota, qua assentiri dicitis oportere, illudne, quod multos annos tenuisset, Zenonice magistro credidisset, honestum quod esset, id bonum solum esse: an, quod postea defenditavisset, honesti inane nomen esse; voluptatem esse summum bonum: qui ex illius commutata sententia docere vellet, nihil ita signari in animis nostris a vero posse, quod non eodem modo possit a falso, is curavit, quod argumentum ex Dionysio ipse sumpisset, ex eo ceteri fumerent.

XXIII. Sed cum hoc alio loco plura: nunc ad ea, quæ a te, Luculle, dicta sunt. Et primum quod initio dixisti, videamus quale sit: similiter a nobis de antiquis philosophis commemorari, atque seditiosi solerent claros viros, sed tamen populares aliquos nominare. Illi cum res⁶³ non bonas tractent, similes bonorum videri volunt. Nos autem dicimus, ea nobis videri, quæ vosmetipsi nobilissimis philosophis placuisse conceditis. Anaxagoras nivem nigram dixit esse: ferres me, si ego idem dicerem? tu, ne si dubitarem quidem. At quis est hic? num sophistes? sic enim appellabantur ii, qui

osten-

⁶² Manianorum] Nonius in *Maniana*: Maniana ab inventore eorum Mania dicta sunt: unde & columna Maniana. Cicero Academicum lib. iv. *Invenim ille, cum astuaret, veterum, ut Manianorum, sic Academicorum viam secutus est.* Ex nostro corrigendi sunt Marcellii codices. Pravam tamen illam rationem non evitavit G. J. Vossius in *Erymologico*, qui, simul ac Brillonius, Mastinius, & Interpres ad *Festum de Manianis* plura congerit. Adhuc tamen *Astionii* verba: *Manianis, inquit, cum datum suam videret Cassoni & Flaco conspici, ut ibi basilica adificaretur, exasperat ius sibi vnius columna: super quam rectum proiecit ex provolantibus tabulatis, unde ipsi & posteri ejus spectare minus gladiatorum possent, quod etiam tum in foro dabatur.* Extant ad *Divin.* in *Cæciliam* cap. 16. De Manianorum vero etymologia diversus ab ita veteribus Cl. Salmastius

ad Spartianum p. 155, edit. Paris. quem, si lubet, vide. *Dioysius.*

⁶³ Res non bonas] *Lego, res novas.* Nihil enim Rep. bene constituta, fuit unquam invidiosum, quam non modo tractatio, sed etiam studium novarum rerum. Legisti oratione prima in *Cæciliam*: *Servilius Abala Sp. Mælium rebus novis studentem sua manu occidit: ut mirram exempla infinita.* In philosophia vult item invidiosum esse *Arcefilæ* novæ Academicæ principii, atque ejus æmulis, quod novæ Academicæ instituta ille exhortus est, ut antea dixit, qui bene constitutam philosophiam everteret. Quid ergo aut in Rep. aut in philosophia bene constituta, aut seditiosis illis tribunis quo memoravit, aut novis Academicis quos cum illis comparavit, vel aptius, vel gravius; quam res novæ ab antiquis potuit objici? *Faber.*

ostentationis aut quæstus causa philosophantur: maxima fuit & gravitatis & ingenii gloria.

Quid loquar de Democrito? quem cum eo conferre possumus non modo ingenii magnitudine, sed etiam animi; qui ita sit ausus ordiri: *Hæc loquor de universis.* Nihil excipit, de quo non profiteatur: quid enim esse potest extra universa? Quis hunc philosophum non anteposit Cleanthi, Chryssippo, reliquisque inferioris ætatis? qui mihi cum illo collati quintæ⁶⁴ classis videntur. Atque is non hoc dicit, quod nos, qui veri esse aliquid non negamus, percipi posse negamus. Ille verum esse plane negat. Esse sensus quidem dicit, sed obscuros & tenebrosos. Sic enim appellat eos is, qui hunc maxime est admiratus, Chius Metrodorus, initio libri, qui est de *Natura*: *Nego, inquit, scire nos sciamusne aliquid, an nihil sciamus: ne id ipsum quidem nescire, aut scire, scire nos: ne omnino, si ne aliquid, an nihil sit.*

Furere tibi Empedocles videtur: at mihi dignissimum rebus iis, de quibus loquitur, sonum fundere. Num ergo is execat nos, aut orbat sensibus, si parum magnam vim censet in iis esse ad ea, quæ sub eos subjecta sunt, judicanda? Parmenides, Xenophanes, minus bonis quanquam verbis, sed tamen illis verbis, increpant eorum arrogantiam, quasi irati, qui, cum sciri nihil possit, audeant se scire dicere. Et ab his ajebas removendum Socratem & Platonem. Cur? an de ullis certius possum dicere? Vixisse cum his equidem video: ita multi sermones prescripti sunt, e quibus dubitari non possit, quin Socrati nihil sit visum sciri posse. Exceptit unum tantum, *scire se, nihil se scire*: nihil amplius. Quid dicam de Platone? qui certe tam multis libris hæc persecutus non esset, nisi probavisset. Ironiam enim alterius, perpetuam præsertim, nulla fuit ratio persequi.

XXIV. Videorne tibi non, ut Saturninus, nominare modo illustres homines, sed etiam imitari⁶⁵ nunquam, nisi clarum,

⁶⁴ Quintæ classis] Id est, ultimæ. Populus in comitiis in quinque classes dividebatur. Infimæ quique ex plebe in quintam classem conturbantur. *Cur.*

⁶⁵ Imitari nunquam] Exulet vox nequis-

simæ, nunquam, & reducatur in suas sedes, nisi quem, cum hæc interpunctione. *Videor- ne tibi non ut Saturninus, nunquam modo illustres homines, sed etiam imitari? Numquam nisi clarum, nisi nobilem? Passerat.*

nisi nobilem? Atqui habebam molestos vobis, sed minutos, Stilponem, Diodorum, Alexinum: quorum sunt contorta & aculeata quædam sophismata. Sic enim appellantur fallaces conclusivuncula. Sed quid eos colligam, cum habeam Chrysipum, qui fulcire putatur porticum Stoicorum? Quam multa ille contra sensus, quam multa contra omnia, quæ in consuetudine probantur? Dissolvit idem. Mihi quidem non videtur: sed dissolverit sane. Certe tam multa non collegisset, quæ nos fallerent probabilitate magna, nisi videret his resisti non facile posse.

* Quid Cyrenai videntur? minime contempti philosophi: qui negant esse quidquam, quod percipi possit extrinsecus: ea se sola percipere, quæ tactu intimo sentiant, ut dolorem, ut voluptatem: neque se, quo quid colore aut quo sono fit, scire; sed tantum sentire, affici se quodam modo.

Satis multa de auctoribus. Quanquam ex me quæsieras, nonne putarem post illos veteres, tot seculis, inveniri verum potuisse, tot ingeniis, tantisque studiis quærentibus. Quid inventum sit, paulo post videro, te ipso quoque iudice. Arcefilam vero non obtrectandi causa cum Zenone pugnasse, sed verum invenire voluisse, sic intelligitur.

⁶⁶ Nemo, inquam, superiorum non modo expresserat, sed ne dixerat quidem, posse hominem nihil opinari: nec solum posse, sed ita necesse esse sapienti. Visa est Arcefila cum vera sententia, tum honesta & digna sapiente. Quæsiit de Zenone fortasse, quid futurum esset, si nec percipere quidquam posset sapiens, nec opinari sapientis esset. Ille credo ⁶⁷, Nihil opinatur: quoniam esset quod percipi posset. Quid ergo id esset? Visum, credo. Quale igitur visum? Tum illum ita definivisse, *ex eo, quod esset, sicut esset, impressum, & signatum, & effictum*. Post requisitum, etiamne, si ejusmodi esset visum verum, quale falsum. Hic Zenonem vidisse acute, nul-

* Vid. Quid Cyrenai? Videntur mihi minime contempti philosophi.

⁶⁶ Nemo, inquam? Legit, nemo unquam, Lambinus.

⁶⁷ Ille credo, Nihil opinatur? Alii opinaturum legi volunt. Ego nihil mutò. Vel fa-

cius est intelligi verbum inquit, aut responderi, aut aliud simile. In definitione autem visè bene effictum pro effictum reponit Lambinus. Est enim expressum e Græco ἐκφραγμένον, quod verbum in hac definitione posuerat Zeno. Faber.

lum esse visum, quod percipi posset, si id tale esset ab eo, quod esset, ut ejusmodi ab eo, quod non est, posset esse. Respondebat Arcefila ad definitionem additum: neque enim falsum percipi posse, neque verum, si esset tale, quale vel falsum.

Incubuit autem in eas disputationes, ut doceret, nullum tale esse visum a vero, ut non ejusdem modi etiam a falso posset esse. Hæc autem est una contentio, quæ adhuc permanerit. Nam illud, nulli rei assensurum esse sapientem, nihil ad hanc controversiam pertinebat. Licebat enim nihil percipere, & tamen opinari: quod a Carneade dicitur probatum. Equidem Clitomacho plus quam Philoni, aut Metrodoro, credens, hoc magis ab eo disputatum quam probatum puto.

XXV. Sed id omittamus. Illud certe, opinazione & perceptione sublata, sequitur omnium assensionum retentio: ut, si ostendero nihil posse percipi, tu concedas nunquam assensurum esse. Quid ergo est, quod percipi possit, si ne sensus quidem vera nuntiant? quos tu, Luculle, communi loco defendis. Quod ⁶⁸ ne id facere posses, idcirco heri non necessario loco contra sensus tam multa dixeram. Tu autem te negas infracto remo ⁶⁹, neque columbæ collo commoveri. Primum cur? nam & in remo sentio non esse id, quod videatur: & in columba plures videri colores, nec esse plus uno. Deinde nihilne praterea diximus? Maneant ⁷⁰ illa omnia:

⁶⁸ Quod ne id facere posses? Manutius dedit id. Lambinus autem legit, quod ne tu re facere posses. Petrus Faber statuit, id ornatus causa hic adjici. Revera quod, ut solet, περιησει. Vide J. Fr. Gronovium ad Livii xxvii. 7. Davis.

⁶⁹ Remo? Supra, cap. 7.

⁷⁰ Maneant illa omnia, laterat ista causa; veraces suos sensus esse dicit. Legitur? Hic de doctorum hominum consuetudine nihil dicam. Mihi error omnis videtur esse in uno verbo laterat: isque natus e similitudine literæ i, cum litera l, quas plerumque vix liceat intermiscere, & literarum B. & R. quarum item magna similitudo est in libris qui majoribus vis, id est Latinis, literis scripti etiam hoc tempore reperiuntur. Pro illis i-

gitur L. & R. rescribam I. & B. & erit laterat ista causa. Si, inquit, hoc teneo, ut maneant & fixa sint omnia illa, quæ heri diximus, videbas ipse facere istam causam. Verbum maneant in ejusmodi re admodum frequens: quomodo apud Græcos Plato in Sophista dicit, Μανεντα τωοντοσθη. Sic sæpe alias; nihil opus exemplis. Verbi item laterat usus in hac re frequentissimus. Laterat ista causa, hic valet, efficta ista erat & labefacta defensio. Sic infra dicit in hoc libro, Videt profecto laterat illud perspicuitatis pastrocinium. Faber. Legerim, Maneant illa omnia. Laterat iste tamen, & veraces suos esse sensus dicit, vel, blatero iste tamen veraces &c. Davisus.

omnia : lacerat ista causa ; veraces ⁷¹ suos esse sensus dicit . Igitur temper auctorem habes , & eum , qui magno suo periculo causam agat . Eo enim rem dimittit Epicurus , si unus sensus *semel* in vita mentitus sit , nulli unquam esse credendum . Hoc est ⁷² verum esse , confidere suis testibus , & importune insistere . Itaque Timagoras Epicureus negat sibi unquam , cum oculum torfisset , duas ex lucerna flammulas esse visas : opinionis ⁷³ enim esse mendacium , non oculorum . Quasi quærat , quid sit , non quid videatur . Sed hic quidem majorum similis .

Tu vero , qui visa sensibus alia vera dicas esse , alia falsa : qui ea distinguis ? Define , quæso , communibus locis : domi nobis ista nascuntur . ⁷⁴ Si quis deus te interroget , sanis modo & integris sensibus , num amplius quid desideras ; quid respondeas ? Utinam quidem roget ! Audiatur quam nobiscum male agatur . Ut enim vera videamus , quam longe videbimus ? Ego ⁷⁴ Caruli Cumanam ex hoc loco regionem video , Pompejanam non cerno : neque quidquam interjectum est , quod obstat : sed intendi longius acies non potest . O præclarum prospectum ! Puteolos videmus : at familiarem nostrum Avianum , fortasse in porticu Neptuni ambulantem , non videmus . At ille nescio qui , qui in scholis nominari solet , mille ⁷⁵ & octin-

⁷¹ Veraces suos esse sensus dicit : igitur sensus per auctorem habes] Rectum sic est . Est enim anthypophora , qualis infra erit . *Cætum est* , inquit . Hic ergo quasi alius quis , qui id pro Lucullo dicat , inducitur . Respondet Cicero , atque addit illi socium Epicurum , ut auctore tam levi vel magis ei sententiæ filem deroget . Fabr .

⁷² Hæc est verum esse , confidere suis testibus , & importune insistere ?] Sic lego cum interrogatione . Negat verum esse docere suis modo testibus . Paulus Juriscons. in lege 24. de testibus , cum dicit , *Testes eos , quos accusator de dono produxerit , interrogari non placuit* , ostendit quid hic licuerit antiquo iure . Suar autem *testes eo magis appellare sensus* , eosque improbare hic videtur , quod eos Heralitus apud Sextum sic & appellat , & vituperat . *Καὶ αὐτὰρ ἐπεὶ ἀβήρητον ἐγὼ εὐδαίμονος* &c. Idem .

⁷³ Opinionis enim esse mendacium , non oculorum] Ita dicere solebant Epicurei . Vide Lucretium IV. 464. Ac , ne plures memorem , Sextum Empiricum advers. Mathem. lib. vii. §. 203. & lib. vii. §. 9. *Dovisus* .

a Vid. Si , inquit , deus

⁷⁴ Ego Caruli Cumanam ex hoc loco video , Pompejanam non cerno] Sic recte liber Ursini . Vulgo , Ego Caruli Cumanam ex hoc loco regionem video , Pompejanam non cerno : unde Lipsius epist. Quæst. V. 17. cavendabat , Ego Caruli Cumanam ex hoc loco e regione video : quod hæc disputatio Baulis fuit habitata , & e regione oppositam erat Caruli Cumanam . Idem .

⁷⁵ Mille & octingenta stadia] Plinius , vii. 21. *Tradidit Cicero , fuisse qui pervideret CXXXV. M. passuum* . Huic & nomine M. Varro reddidit , Strabonem vocatum . Itaque

octingenta stadia quod abesse videbat : quadam volucres longius . Responderem igitur audacter isti vestro deo , me plane his oculis non esse contentum . Dicit me acrius videre quam illos pisces fortasse : qui neque videntur a nobis , & nunc quidem sub oculis sunt : neque ipsi nos suspicere possunt . Ergo ut illis aqua , sic nobis aer crassus offunditur . At amplius non desideramus . Quid ? ⁷⁶ talpam unum desiderare lumen putas ? Neque ⁷⁷ tam quererem cum deo , quod parum longe , quam quod falsum viderem . Videtne navem illam ? Stare nobis videtur : at iis , qui in navi sunt , moveri hæc villa . Quære rationem cur ita videatur : quam ut maxime inveneris (quod haud scio , an non possis) non tu verum testem habere , sed eum non sine causa falsum testimonium dicere ostenderis .

XXVI. Quid ego de navi ? vidi enim a te remum contemni : majora fortasse quæris . Quid potest esse sole majus ? quem mathematici amplius duodeviginti partibus confirmant majorem esse quam terram . Quantulus nobis videtur ? mihi quidem quasi pedalis . Epicurus autem posse putat etiam minorem esse eum , quam videatur , sed non multo : ne majorem quidem multo putat esse : vel tantum esse , quantus videatur : ut oculi aut nihil , aut non multum mentiantur . Ubi ⁷⁸ igitur illud est , *semel* ? Sed ab hoc credulo , qui nunquam sensus mentiri putat , discedamus : qui ne nunc quidem putat , cum ille sol , qui tanta incitatione fertur , ut celeritas ejus quanta sit ne cogitari quidem possit , tamen nobis stare videatur .

Sed , ut minuat controversiam : videte , quæso , quam in par-

que ex Plinio Cicero emendandus : scribendamque , *noille & octoginta* , que plane efficiunt , CXXXV. M. passuum , ut habent Pliniani libri omnes , tum manu exarati , tum etiam impressi . *Harleianus , Not. & Emend.* ad lib. vii. n. 75 .

⁷⁶ Quid ? talpam non desiderare lumen putas ?] Vulgo , quid talpam ? num desiderare lumen putas ? Nos vero tam interpunctionem , quam lectionem M. Cantabrigie exhibitimus : id quod loci mens omnino postulat .

Dovisus .

⁷⁷ Neque tam quererem] Victorius , & Gruterus : *Neque tam quereretur cum deo , quod parum longe , quam quod falsum videret* . Ad talpam scilicet referunt : quod videntur eruditi .

⁷⁸ Ubi igitur illud est semel ?] Perinet hic locus ad illum capitulum 25. *Ed rem dimittit Epicurus , si unus sensus semel in vita mentitus est* &c. Lamb .

parvulis^b fitis. Quatuor sunt capita, quæ concludunt, nihil esse, quod nosci, percipi, comprehendi possit; de quo hæc tota quæstio est. E quibus primum est, esse aliquid visum falsum: secundum, non posse id percipi: tertium, inter quæ visa nihil interfit, fieri non posse; ut eorum alia percipi possint, alia non possint: quartum, nullum esse visum verum a sensu profectum, cui non appositum sit visum^c aliud, quod ab eo nihil interfit, quodque percipi non possit.

Horum quatuor capitum secundum & tertium omnes concedunt. Primum Epicurus non dat. Vos, quibuscum res est, id quoque conceditis. Omnis pugna de quarto est.

Qui igitur P. Servilium Geminum videbat, si Quintum se videre putabat, incidebat in ejusmodi visum, quod percipi non possit: quia nulla nota verum distinguebatur a falso: qua distinctione sublata, quam haberet M. Cotta⁷⁹, qui bis cum Geminio consul fuit, agnoscendo ejusmodi notam, quæ falsa esse non possit? Negas tantam similitudinem in rerum natura esse. Pugnas omnino, sed cum adversario facili. Ne fit sane. Videri certe potest. Fallit igitur sensum: & si una fefellerit similitudo, dubia omnia reddiderit. Sublato enim iudicio illo, quo oportet agnosci: etiam si ipse erit, quem videris, qui tibi videbitur, tamen non ea nota judicabis, qua dicis oportere, ut non possit esse ejusdem modi falsa. Quando igitur potest tibi P. Geminus, Quintus videri; quid habes explorati, cur non possit tibi Cotta videri, qui non fit, quoniam aliquid videtur esse, quod non est?

Omnia dicis sui generis esse; nihil esse idem, quod sit aliud. Stoicum est quidem, nec admodum incredibile; nullum esse pilum omnibus rebus talem, qualis sit pilus alius, nullum granum. Hæc refelli possunt: sed pugnare nolo. Ad id enim, quod agitur, nihil interest, omnibusne partibus visa res nihil differat, an internosci non possit, etiam si differat. Sed, si hominum similitudo tanta esse non potest, ne signorum

^b Lamb. *sua fit*

^c Idem. *aliud falsum, quod.*

⁷⁹ M. Cotta] Opinor scribendum ut est sine.

in Mss. C. Cotta. Fuit enim Cæsius Aurelius

Cotta bis consul cum P. Servilio Geminio anno post Urbem conditam DI. & DV. Ur-

* Lamb. *ad noscendam*

rum quidem? Dic mihi, Lyfippus⁸⁰ eodem ære, eadem temperatione, eodem celo, aqua, cæteris omnibus, centum Alexandros ejusdem modi facere non posset? qua igitur notione discerneres? Quid si in ejusmodi cera centum sigilla hoc annulo impressero? ecqua poterit in agnoscendo esse distinctio? an tibi erit quarendus annularius aliquis, quoniam gallinarium invenisti, Deliacum illum, qui ova cognosceret?

XXVII. Sed adhibes artem advocatam etiam sensibus. Pictor videt, quæ nos non videmus: &, simul inflavit tibicen, a perito carmen agnoscitur. Quid? hoc nonne videtur contra te valere, si sine magnis artificijs, ad quæ pauci accedunt nostri quidem generis admodum, nec videre, nec audire possumus? Jam illa præclara, quanto artificio esset sensus nostrorum mentemque & totam constructionem hominis fabricata natura; cur non extimescam opinandi temeritatem? Etiamne hoc affirmare potes, Luculle, esse aliquam vim, cum prudentia & consilio scilicet, quæ finxerit, vel, ut tuo verbo utar; quæ fabricata sit hominem? Qualis ista fabrica est? ubi adhibita? quando? cur? quo modo? Tractantur ista ingeniose: disputantur etiam eleganter. Denique⁸¹ videantur sane, ne affirmentur modo. Sed de physicis mox, & quidem ob eam causam, ne tu, qui idem me facturum paulo ante dixeris, videre mentitus. Sed ut ad ea, quæ clariora sunt, veniam; res⁸² jam universas profundam; de quibus volumina impleta sunt non a nostris solum, sed etiam a Chrysippo. De quo queri solent Stoici, dum studiose omnia conquieserit contra sensus & perspicuitatem; contraque omnem consuetudinem,

Tom. II.

G

con-

⁸⁰ Lyfippus eodem ære, eadem temperatione, eodem celo, aqua] Bene Lambinus hic nos admonet, ut queramus, quid *æres* nomen valeat. Unus tamen Plutarchi locus e libro de defectu oraculorum satis docere id potuit in disputatione de nobilitate sede illa Crateræ, quæ haberet, inquit ille, *ἀέρας ἄριστος πῦρ, ἡ ἀέρος, ἡ μὲν δὲ τῶν ἀέρος, ἡ δὲ τῶν ἀέρος*. Idem paulo post illa verba etiam quid ignis, quid aqua hic afferat, exponit pluribus. Nec refert quod illud ferreum, hoc autem æneum est opus, de quo Cicero loquitur; ut enim ferri, sic æris

ἀέρος, sive *ἀέρος* etiam Pollux esse docet in lib. vii. *Celum*, id est aer. *Faber.*

⁸¹ Denique videantur] Lego, *denique* probentur; quod, nisi fallor, postulat sententia. *Davifus.*

⁸² Res iam universas profundam] Credo rescribendum, *res iam universas non profundam*; addita particula negante. *Idem.* Particula, quam addit Davifus, Ciceroni adversatur: qui ait, *Profundam*, id est acervatim proponam, *res universas*, id est principia unde ortam dicunt rerum universitatem. *Anonius.*

contraque rationem, ipsum sibi respondentem, inferiorem fuisse: itaque ab eo armatum esse Carneadem.

Ea sunt ejusmodi, quæ a te diligentissime tractata sunt. Dormientium, & vinolentorum, & furiosorum visa imbecilliora esse dicebas, quam vigilantium, siccorum⁸³, sanorum: quo modo? quia cum experrectus esset Ennius, non diceret se vidisse Homerum, sed visum esse: Alcmaeo autem,

Sed mihi neutrquam cor consensit . . .

Similia de vinolentis. Quasi quisquam neget, & qui experrectus sit, eum somniasse; & cujus furor confederit, putare non fuisse ea vera, quæ essent sibi visa in furore. Sed non id agit: tum, cum videntur, quo modo videantur, id quæritur. Nisi vero Ennium non putamus ita totum illud audivisse,

O pietas animi . . .

(si modo id somniavit) ut si vigilans audiret. Experrectus enim potuit illa visa⁸⁴ putare, ut erant, & somnia: dormienti⁸⁵ vero æque ac vigilantium probantur. Quid? Iliona somno illo,

Mater, re appello . . .

nonne⁸⁷ illa credit filium locutum, ut experrecta etiam crederet? Unde enim illa?

Age adsta: mane: audi: iteradum eademmet ista mihi:

num

⁸³ Siccorum] Id est, sobriorum, non vinolentorum. *Ab! scelestæ ego, præter aliorum meum virum sui rata, siccum, frugi, comitem, amantem uxoris maxime.* Plautus in *Astynaria. Idem.*

⁸⁴ Illa visa putare, ut erant, & somnia] Siquidem visa sunt vel vera, vel falsa: fuit cum legendum consenserim, illa visa falsa putare, ut erant, & somnia. Jam vero mihi venit in mentem conjectura, quæ longe videtur præferenda. Ea sic se habet: experrectus enim potuit illa visa putare, ut erant, esse somnia. Davilius.

⁸⁵ Dormienti vero æque ac vigilantium probantur] Si non plus probarentur illa visa dormienti quam vigilantium, etiam dormiens ea somnia fuisse crederet. Itaque rescribendum, dormienti vero æque ac vigilantium probantur. Subintellige visa. Idem.

⁸⁶ Mater re appello] Ilionam sic alloqui fingitur umbra Polydori. Sed & hic & il-

la, liberi fuere Hecubæ & Priami. Qui sic igitur, ut Polydorus Ilionam matrem dixerit? Lambinus ad Horatii lib. II. Sat. III. 60. hoc ideo putat evenisse, quod Hecuba, Iliona quoque fuit nominata. At id commentum nullis veterum testimonis fulcitur. Verius igitur est, Ilionam a Polydoro matrem vocatam: quia Priamus & Hecuba Iliona filia sue dederunt eam edocandam, quæ Polydorus regi Troicam erat nupta, quem illa pro filio suo educavit. Verba sunt Hyginus Fab. 109. Eadem est Hieronymi Columnæ sententia ad Ennii Fragmenta. Fabulam fat notam fecit Euripides in Hecuba vers. 3. & seq. Vide & Virgilium Æn. III. 49. Ab his tamen diversus abit is, quem modo dixi, mythologus. Idem.

⁸⁷ Nonne illa credit] Forfan, nonne ita credit filium locutum, ut experrecta etiam crederet? Idem.

num videtur minorem habere visis, quam vigilantes; fidem?

XXVIII. Quid loquar de insanis? Qualis tandem fuit affinis tuus, Catule, Tuditanus? Quisquam sanissimus tam certa putat, quæ videt, quam is putabat, quæ videbantur? Quid? ille, qui,

Video, video te vivum, Ulysses, dum licet:

nonne etiam bis exclamavit se videre, cum omnino non videret? Quid? apud⁸⁸ Euripidem Hercules, cum ut Eurythei filios, ita suos configebat sagittis; cum uxorem interimebat; cum conabatur etiam patrem; non perinde movebatur falsis, ut veris moveretur? Quid? ipse Alcmaeo tuus, qui negat cor sibi cum oculis consentire, nonne⁸⁹ ibidem incitato furore:

Unde hæc flamma oritur?

& illa deinceps,

Incedo, incedo: adsunt, adsunt: me, me experunt.

Quid, cum virginis fidem implorat?

Fer mi auxilium: pestem abige a me,

Flammiferam banc vim, quæ me excruciat.

Ceruleæ incinctæ igni incedunt:

Circumstant cum ardentibus redis.

Num dubitas, quin sibi hæc videre videatur? itemque cætera:

Intendit crinitus Apollo

Arcum auratum luna innixus.

Diana facem jacit a læva.

Qui magis hæc crederet, si essent, quam credebatur, quia videbantur? Apparet enim jam cor cum oculis consentire. Omnia autem hæc proferuntur, ut illud efficiatur, quo certius nihil potest esse: inter visa vera & falsa ad animi assensum nihil interesse. Vos autem nihil agitis, cum falsa illa vel furiosorum, vel somniantium, & recordatione ipsorum refellitis. Non enim id quæritur, qualis recordatio fieri soleat eorum, qui experrecti sunt; aut eorum, qui furere destiterunt: sed

⁸⁸ Apud Euripidem Hercules] Herc. Fur. scilicet dicit. Idem. vers. 960. Idem.

⁸⁹ Nonne ibidem incitato furore] Omnis. ⁹⁰ Incedo, incedo] Manutius & Lambinus, *incendo, incendo*, quod Fabro ac Davilio legerim, nonne ibidem incitatus furore, fo minus placet.